

AFRİKA’NIN KALKINMASINDA YENİ AÇILIMLARA DOĞRU

Sayın Başkan, Değerli Katılımcılar, Bayanlar ve Baylar,

Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi Afrika Enstitüsü ve bu kongreyi organize etmek suretiyle Türkiye ile Afrika arasında stratejik bir diyalog oluşması hususunda katkıda bulunan herkese, ayrıca böylesine seçkin yatırımcılar, akademisyenler ve siz değerli katılımcıların huzurunda konuşma fırsatı verilmesi nedeniyle teşekkür ediyorum. İkinci Uluslararası Türk-Afrika Kongresi ve Afrika’nın kalkınmasına yönelik konu başlıkları zamanlama ve uygunluk açısından büyük önem arz etmektedir. Afrika’daki kültür, politika, ekonomi, teknoloji, sağlık, eğitim, tarım, madencilik ve turizm alanlarındaki gelişmeler, Afrika’nın küresel toplumla kucaklaşmasının karakteristik özelliklerini bünyesinde barındırmaktadır.

Değerli Katılımcılar,

Afrika kıtasındaki önemli gelişmelerle bunların etki ve sonuçlarından hepimiz haberdarsınızdır. Ayrıca Afrika’daki insani yaşam koşullarında görülen değişimin hızlanması, buna bağlı olarak küresel değişimlerin bir parçası olmak ve bu sürece katılmayı arzulamak iki önemli dinamik olarak görülebilir. Afrika’nın bugünkü durumu, kıtanın gelişmeye zorlanması hususunda değil, Afrika’nın kendine güvenen, bütün fırsatlara odaklanan ve yeni olasılıkları dikkate alan yeni bir başlangıç hakkındadır. Afrika’da yoksulluğun önlenmesi hususunda verilen mücadele; sürdürülebilir kalkınmaya yönelik hareket noktası oluşturma imkânları Afrika Birliği Örgütü’nün isminin 2002 yılında Afrika Birliği olarak değişimi ve 2001 yılının başlarında oluşturulan Afrika’nın Kalkınması için Yeni Ortaklık (NEPAD) örgütü ile daha etkin hale gelmiştir. NEPAD’ın Afrika Birliği’ne bağlı olarak yeni sosyo-ekonomik oluşumda

izlediği ve adapte ettiği program, Afrika için yeni bir misyon, vizyon ve heyecanı beraberinde getirmiştir. Bu yaklaşım, Afrika'nın kalkınmasında kendi yörüngesini sorgulaması için bir araç olmuştur. Bu programın oluşturulması konusunda ulaşılmaya arzulanan amaçlar; Afrika vatandaşları için kendine güvenen ve kendini geliştiren bir yapının oluşturulması, Afrika toplumuna uluslararası ortaklıkların ve işbirliği alternatiflerinin daha etkin bir biçimde sunulmasıdır.

NEPAD'ın sayesinde ortaya çıkan vizyon, prensip ve stratejiler temeli altında Afrika'da oluşan bu platform, Afrika'nın kendi bünyesinde barındırdığı ve kalkınmanın en önemli dayanağını oluşturan kaynakların kullanımının organize edilmesi, yeniliğe dayalı değişimlerin arzulanması ve yeni fırsatları beraberinde getirecek zeminin oluşturulmasını amaçlamış, bu sürecin daha etkin ve daha planlı hale getirilmesi stratejik bir hedef olarak belirlenmiştir. Afrika Birliği ve Komisyon'un sağladığı, aynı zamanda liderliğini yaptığı Afrika'nın kalkınması amacıyla oluşturulan programlar ve NEPAD'ın sağladığı programlar ile Afrika'nın mobilize olması ve kalkınmasını amaçlayan etkili araçlar meydana getirmiştir. NEPAD'ın geliştirilmesine öncülük ettiği kalkınma programlarının amacı, Afrika'da iyi yönetimlerce oluşturulacak barış ve güvenlik ortamının güçlü ve etkin bir şekilde gelişmeyi beraberinde getirmesidir. Bu programlar birbirini tamamlayan ögelere odaklanıp Afrika'nın kalkınması için öncelikli alanları belirlemektedir. Bu temel ekseninde kalkınma için ortaklık çabaları oluşturulmaktadır. Afrika Birliği ve NEPAD ulusal boyutta programların daha iyi uygulanması ve organize edilmesi için ortak politikalar ve birleşik programlar üretip, bunları Bölgesel Ekonomik Birliğin şemsiyesi altında uygulamaktadır.

Biraz önce konuşmamın başında değindiğim ve bu kongrenin de oturum başlıklarını oluşturan sektörlerin her biri kendi açısından hayati öneme sahip olup, bunun için sektörel stratejik bir plan ve etkin bir hareket çerçevesi altında ele alınmalıdır. Afrika Birliği Komisyonu ve NEPAD Sekreteryası ortaya konulan stratejik programların uygulanması için, Afrika'daki uluslararası alandaki sermaye sahipleri ve kıtada yer alan diğer ortak kuruluşlarla işbirliği yapmaktadır. Bu kuruluşlar arasında Afrika Kalkınma Bankası ve Afrika Ekonomik Komisyonu da yer almaktadır.

Sektörel açıdan stratejik planlamaya ve bunlara yönelik hareket çerçeveleri için olan yaklaşımlara birazdan değineceğim.

i) Yönetim:

Odak noktası, insanların iyi hizmet alabilmelerinin sağlanması ve onları kalkınma stratejisiyle ilişkilendirebilecek etkin ve daha iyi sosyal dağıtım yapabilecek kamu kurum ve kuruluşlarının inşa edilmesidir. Yürütme ve kanun yapma konularında reform çabaları ve bunlarla ilgili altyapıların sağlanması bunun sonucu olarak yozlaşmanın elimine edilmesi ve iyi bir yönetim anlayışı yaklaşımının tedarik edilmesine olanak sağlamaktır. Afrika Kamu Hizmetleri Tüzüğü, kamu hizmetlerinin dağıtımında en iyi uygulamaları sağlamak amacı ile konuşlandırılmıştır. Bunu izleyen süreçte Afrika Hakemlik Mekanizması(African Peer Review Mechanism) devreye sokulmuştur. Söz konusu mekanizma Afrika'daki en iyi yönetim uygulamalarını ve yürütmelerini açıklamaktadır. Bugün itibariyle 25 ülke bu sürece dahil edilmiştir.

ii) Tarım:

Kapsamlı Afrika Tarım Kalkınma Programı (CAADP) geliştirilmiş ve dört ana sütun üzerinde programlar oluşturulmuştur. Bunlar; Su ve Toprak Yönetimi, Kırsal kesimlerin alt yapılarının geliştirilmesi ve pazarlara girişlerinin sağlanmasıdır. Son başlık ayrıca gıda güvenliği ve standartlarının belirlenmesi (Cassava ve Nerica) ile mahsul kıtlığı için önceden uyarı sisteminin oluşturulmasına yönelik mekanizmanın kurulmasını kapsamaktadır. Buna ek olarak Afrika'daki tarımsal üretiminin geliştirilmesi için araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin desteklenmesi ve ürün değerinin belirlenmesi için etkin bir yönetim anlayışının oluşturulması öngörülmektedir. Tarım konusundaki gelişmelere paralel olarak Afrika Zirveleri geçtiğimiz yıldan itibaren balıkçılık, suni gübrelerin kullanımı ve gıda güvenliği gibi konu başlıklarını ele almıştır. Afrika Hükümetleri, toplam bütçelerinin yüzde 10'luk bölümünü tarım sektörüne yönlendirmeyi öngörmektedirler. CAADP, Afrika'daki ülkelerde belirlediği politikaları ve etkin politika alt yapılarını uygulamaktadır.

iii) Afrika Üretim Kapasitesi İnisiyatifi:

Tarım alanındaki çalışmaları takip etmek amacıyla Afrika Üretim Kapasitesi İnisiyatifi oluşturulmuştur. Kuruluşun amacı belirlenen mallarda katma değeri arttırmak ve buna paralel olarak küresel alanda rekabetçi bir ortama hazırlamaktır. Bu inisiyatifin en önemli hedefi, özellikle kereste, deri ve pamuk üretim alanlarında etkili bir üretim standardının geliştirilmesidir. Son olarak, Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) desteklenmesi belli başlı ana hedefler içerisinde gösterilebilir.

iv) Altyapı:

Altyapı'daki olumsuzluklar kıta Afrika'sının potansiyelini sınırlandırarak insanların hareketlerini ve buna bağlı olarak üretim ve servis faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Altyapı çalışmalarının amacı, ulaşım maliyetlerinin azaltılması, üretim ve piyasalara ulaşmada önemli bir etken yaratılması, genel olarak ise kıtada bölgesel bütünleşme çabalarını desteklemek ve teşvik etmektir. Yeniden gözden geçirilen altyapı çabaları; kara ve tren yollarının yapılması, deniz ve hava ulaşım ağlarının oluşturulması, sağlık, su, enerji, bilgi ve iletişim teknolojilerinin özellikle de telekomünikasyon sektörlerinin geliştirilmesidir. Altyapı iyileştirme çabaları, NEPAD'ın kısa vadeli hareket planı, orta ve uzun dönemli stratejik çerçeve planlarının öngörüsü doğrultusunda Afrika Kalkınma Bankası tarafından idare edilmekte olup, küresel ve bölgesel uygulamaları devam etmektedir. Günümüz itibariyle 120 adet kısa vadeli hareket planı (STAP) projelerinin uygulaması devam etmektedir. Bu hareket planları özellikle yeni projelerin hazırlanması ve bu projelere yeterli teknik desteğin sağlanması, yine bu projelerin uygulanabilirlik analizinin yapılmasına yöneliktir. Son olarak da NEPAD'ın bünyesinde proje yönetim sistemi (PMS) oluşturulmuş ve gelecekte yazılacak projeler için önemli bir referans kaynağı sağlamıştır.

v) İnsan Kaynakları Gelişimi:

İnsan Kaynakları Gelişiminin hedefleri; temel eğitim sisteminin gözden geçirilerek güçlendirilmesi, mesleki eğitimin kalitesinin artırılması ve bunlara paralel olarak modern gelişmelerin temeli ekseninde bilgi toplumunun oluşturulması için bilimsel ve teknolojik yaklaşımlarının öğretilmesidir. Bu yaklaşımın en önemli amaçlarından biri, sürdürülebilir kalkınmanın ihtiyaçları doğrultusunda geniş bir kapasite yaratılmasıdır. NEPAD Sağlık Stratejisi, etkili sağlık ekipmanlarının dağıtımına odaklanarak; AIDS, HIV, tüberküloz, uyku hastalıkları, sıtma, çocuk felci ve Gine kurdu gibi hastalıkların önlenmesini amaçlamaktadır.

vi) Çevre, Turizm, Bilim ve Teknoloji:

Afrika Birliği ve NEPAD'ın oluşturduğu stratejik çerçeveler ekseninde çevre konusu da önemli bir yer tutmaktadır. Çevre konusu, sürdürülebilir kalkınmanın en önemli etkenlerinden biridir. Turizm planının öncelikli hedefi, 2010 yılında Afrika'da düzenlenecek olan Dünya Kupası organizasyonundan tüm kıtanın faydalanmasını sağlamaktır. Bilim ve teknoloji alanına yönelik olarak 2006 yılında Hartum'da yapılan Afrika Birliği zirvesinin ardından yenilenmiş hareket planı oluşturulmuştur. Bu plan dâhilinde, Afrika'da endüstrileşme için

gerekli olan araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin güçlendirilmesi ve bölgeler arası araştırma merkezlerinin kurulması amaçlanmaktadır.

vii) Afrika Birliği ve NEPAD'ın inisiyatifleri doğrultusunda oluşturulan farklı programların gözden geçirilmesi, Afrika'nın gelişimi ve bütünleşmesi açısından önceliklidir. Bu programlar, Afrika Eylem Planı olarak icra edilmekte ve önümüzdeki 10 yıl için 110 milyar dolarlık maliyetin ortaya çıkması beklenmektedir.

NEPAD'ın yaklaşımı ile ortak gelişimi desteklemek ve makro ekonomik istikrarı sağlamak için kullanılacak fonlar yoğunlaştırılmış şekilde devam etmektedir. Kamu yatırımları daha etkin ilerleme için geliştirilip, hükümetlerin ve ticari kuruluşların etkili şekilde hareket edebilmeleri için birbirine bağlı ve bütünleşmeyi hedefleyen fonlar oluşturulmuştur. Uzun vadeli planlamalar ekseninde, daha iyi bir mali sorumluluk ve mantıksal yaklaşımlar ile ulusal kaynakların etkin kullanımı sağlanmaktadır. Buna bağlı olarak, uzun vadeli planlama, vergi sistemi reformları, bankacılık ve finans sektörünün düzenlenmesi için yapılacak reformları kapsamaktadır. Ayrıca sermayenin gelişimi, ilerlemesi, yayılması ve olumlu şekilde yer değiştirmesi hususunda atılımlar yapılmaktadır.

Kıta Afrika'sında gözlemlenen olumlu ekonomik gelişmelere paralel olarak siyasal anlamda da pozitif gelişmeler dikkat çekmektedir. Anlaşmazlıkların çözümüne yönelik olarak atılan adımlar, bu anlaşmazlıkların önüne geçilmesini sağlamaktadır. Böylece, ekonomik gelişmelerin daha pozitif algılanması sağlanmış, reform süreci ile birlikte ekonomik unsurlar da olumlu bir hava yakalamıştır. Geçtiğimiz birkaç yılda ekonomik büyüme oranları % 8 seviyelerinde olurken, enflasyon oranları da % 8 seviyelerinin altında seyretmiş ve böylece bütçe açıkları minimize edilebilmiştir. Afrika'nın işbirliği halinde olduğu ortakları, 2005 yılında düzenlenen G8 zirvesinde belirtildiği gibi, Afrika kıtasının gereksinimlerini karşılama da daha sorumlu hale gelmişlerdir.

Yukarıda bahsedilen tutarlı gelişmelere rağmen, yoksulluğun Afrika'da halen sorun olmaya devam ettiği görülmektedir. Bunun en büyük nedeni ise Afrika için gerekli olan %7 büyüme oranının yakalanamamasıdır. Söz konusu büyüme oranının yakalanması, Afrika'nın refaha ulaşması için oldukça büyük önem arz etmektedir. Afrika'nın gelişmesinin önündeki bir diğer önemli engel ise Afrika'nın üretiminin dünya pazarına girişte karşılaştığı zorluklardır. Bu zorluklardan dolayı, Afrika'nın uluslararası ticaretteki payı % 3 seviyelerinde kalmaktadır.

Afrika'da ticari temelli büyüme için "Kananakis Toplantısı"nda verilen sözler, Afrika için önem teşkil etmesine karşın, halen devam etmekte olan kısıtlamalar, Afrika ülkeleri için bir çıkmaz oluşturmaktadır. Bazı gelişmiş ülkelerin uyguladığı adil olmayan gümrük uygulamaları ve ticari engeller, Afrika ekonomilerinin endüstrileşmesinin önündeki en büyük engellerden biridir.

Afrika için Doha'da belirlenen stratejilerin hayata geçirilmesi önemli bir öncelik arz etmektedir. Böylece Afrika'nın gelişimi ile birlikte yeterli derecede yarar sağlanacak ve Afrika için gerekli büyüme oranları yakalanacaktır.

Kalkınma, bütün Afrika'yı kapsamamakla birlikte, Afrika'daki büyüme genellikle temel endüstri alanlarında görülmektedir. Afrika, büyümesini diğer alanlara da yaymak için kaynak kullanım kapasitesini arttırmalıdır. Bu kaynak kullanımının artırılması için de kısa ve orta vadede ulusal tasarruf politikalarının izlenmesi gerekmektedir.

Afrika için yüksek büyüme oranlarına ulaşılması hususunda işbirliği yapılan ülkelerin atacakları olumlu adımlar ve İskoçya görüşmelerinde ele alınan 25 milyar dolarlık ekstra yatırım yaklaşımları önemli bir yer teşkil etmektedir.

Resmi Kalkınma Yardımları'ndan (ODA) alınan yardımlar, Afrika'da borçlar konusunda rahatlamanın sağlanması için alınmasına karşın, gelecekte küresel desteklerin artmasına yardımcı olacağı düşüncesi, Afrika'nın geleceğe umutla bakmasına yol açmaktadır. Günümüzdeki gelişmelere bakıldığında, sektörel anlamda Afrika'ya yapılan yardımlarda gözle görülür bir artış söz konusudur.

Afrika, uluslararası finans kaynaklarından gelecek yardımların, ileriye yönelik açılımların göz önünde bulundurularak yapılmasını beklemektedir. Bu tarz yaklaşımlar, ulusal hükümetlerin sağlık, eğitim, tarım, su ve kapasite artırma gibi stratejik öneme sahip alanlarda daha geniş projelerin üretilmesine yardımcı olacaktır.

Uzun vadeli politikaların hayata geçirilmesinde, devletin fonksiyonlarının yanı sıra bireylerin, organizasyonların ve kurumların sistemli bir şekilde çalışmasının payı yadsınamaz. Dolayısıyla Afrika'nın bu doğrultuda hedefler belirlemesi gerekmektedir. Dış yardımların, Afrika'nın gelişiminde hayati önem taşımasının yanında yerel yönetimlerin de rolü büyüktür.

Söz konusu yerel yönetimlerin güçlendirilerek karşılıklı etkileşim ve bütünleşme doğrultusunda açılımlar yapmaları gerekmektedir.

Dış kaynaklarla elde edilen başarılar, yerel başarıların çok daha ötesinde seyretmektedir. NEPAD'ın açılımı ile gerçekleşen ulusal tasarruf politikaları ve kamu harcamaları yönetimi ise yeterli etkiye ulaşamamıştır.

Özel yatırımların da Afrika'da devam etmesi gerekmektedir. Afrika'nın doğrudan yabancı sermaye için cazibe merkezi olamamasının nedeni; dünya pazarlarına uzak olması ile açıklanabilir. Bundan dolayı Afrika'nın küresel anlamdaki doğrudan yabancı sermaye yatırım girişinden aldığı pay sadece %3'tür. Son derece düşük olan bu pay da kendisini belli başlı endüstri alanlarında gösterebilmektedir. Kapasite yetersizliği ve buna bağlı nedenler, özel sektörün gelişiminde olumsuz bir durumun ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Yatırım kaynaklarının yetersizliği konusu en büyük engeli teşkil etmesine karşın, özel sektör kaynakların yenilenmesi ve kalkınma hususunda hayati öneme sahiptir. Özel sektör kuruluşları bünyesinde bulunan potansiyel gerektiği şekilde kullanılarak ve kendilerini yenileme yoluna giderek kalkınma hamlelerinde daha kapsamlı çabalar gösterilmektedir.

Özel sektörün oluşulması ve bu sektörün güçlendirilmesi için Afrika Birliği ve NEPAD tarafından belirlenen süreçteki öncelikler aşağıdaki gibidir:

- Özel sektörün, yatırım, yönetim ve teknolojik kapasitelerinin arttırılması için teknoloji transferlerinin, üretim ekipmanlarının ve teknik kapasitelerinin desteklenmesi.
- Ticaret odalarının, ticari ve profesyonel organizasyonların ve bölgesel ağların güçlendirilmesi.
- Hükümetler ve özel sektör arasında gerekli diyalog ortamının oluşturularak, ortak vizyon temelinde ekonomik kalkınma stratejilerinin oluşturulması, özel sektörün gelişmesine yönelik engellerin ortadan kaldırılması, buna paralel olarak hükümetlerin proje yönetimi ve kamu hizmetlerinin sağlanmasında özel sektör ile işbirliği yapmalarının sağlanması.

- Küçük ve Orta Boy İşletmelerin gelişimini teşvik edecek ve yapılarını güçlendirecek endüstriyel altyapının oluşturulması, Küçük ve Orta Boy İşletmeler için kredi kolaylıklarının sağlanması, özellikle de kadın girişimcilere yönelik desteğin artırılması.

NEPAD uluslararası alanda özel sektörün yatırım ve kalkınma projelerini desteklemek için profesyonel kadro ve teknik yardım tedarik etmeyi amaçlamaktadır. NEPAD ayrıca Küçük ve Orta Boy İşletmeler için ufak çaplı yeni finans ve kredi kaynakları oluşturmayı planlamaktadır. Kişisel kanaatimce, bu kongre vesilesiyle ortaya çıkacak işbirliği fırsatları bu doğrultuda yeni açılımların oluşmasına yardımcı olacaktır.

Afrika'daki burjuva sınıfı ve organize olmuş özel sektörlerin çabaları gerek Afrika gerekse uluslararası alanda bazı işbirliği fırsatları oluşturulmasına aracılık etmişlerdir. Afrika İş Konseyi, özel sektörün kalkınma sürecindeki temsili konusuna da güçlü bir öncülük yapmaktadır. NEPAD İş Grubu, 2002 yılından itibaren yaptığı toplantılarda diğer ülkelerdeki ticaret ve sanayi odaları ile Afrika'nın kalkınmasına ve özel sektörün gelişiminin güçlendirilmesine yönelik işbirliği yapmaktadır. Bu toplantıların sonucu olarak, Afrika Komisyonu ve NEPAD, Afrika Yatırım İmkânları'nı ve Afrika Üretim Kapasitesi Yaklaşımı'nı hayata geçirmek için öncelikli hedefleri belirlemiştir. Afrika Yatırım İmkânları Projesi yaklaşık 550 milyon dolar, Afrika Üretim Kapasitesi Yaklaşımı ise 1,5 milyar dolarlık bütçesi ile dikkat çekmektedir.

Bunlara ilaveten Afrika'ya yabancı sermaye girişini arttırmak ve özel sektörü geliştirmek için OECD ülkeleri ile işbirliği görüşmeleri sürdürülmektedir. Bir diğer önemli etkinlik ise, Ekim 2005'te bir araya gelen Afrika Altyapı Konsorsiyumu'nun aldığı kararlar, özel sektörün işbirliği fırsatlarından haberdar olmasına ve ülkeler arasındaki ticari gümrük geçişlerinin kolaylaşmasına yardımcı olacağı öngörülmektedir.

Değerli Katılımcılar, Bayanlar ve Baylar

Bu kongrede ele alınan konular uluslararası toplumun destekleyeceği yaklaşımlar ile Afrika'nın kalkınması ile ilerlemesine yardımcı olacak ve yeni ortaklıkların ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Bu bölümde kısaca Türkiye ile Afrika arasındaki ilişkilere değinmek istiyorum.

Afrika ile Türkiye arasındaki güçlü tarihsel bağlar, hem ekonomik işbirliğinin hem de bireysel etkileşimin artmasına yardımcı olmuştur. Türkiye ile Afrika kıtasını birbirinden ayıran Akdeniz, bu özelliği ile bir bariyer değil, Türkiye ile Afrika arasında kaynak değişimleri yapılması, ticaret fırsatlarının yaratılması, kültürel ve düşünce paylaşımlarının ilerlemesi için bir köprü durumundadır.

Afrika'nın, Türkiye ile yeni ortaklığa yönelik açılımları, karşılıklı eşitlik ve saygılı ortak sorumluluk ilkeleri ekseninde güçlü ve etkili bir işbirliği öngörmektedir. Bu işbirliği ile hedeflenen alanlarda kalkınma hamlelerinin hızlandırılması amaçlanmaktadır. Bundan dolayı Afrika olarak, Türkiye'nin özellikle yatırım imkânları ve fonların akışı gibi konularda gelişen ekonomik tecrübelerinden yararlanmak istiyoruz. Bu yaklaşım hem Afrika'nın kalkınmasına hem de Türkiye'nin ekonomik gelişimine katkıda bulunacaktır. Özellikle belirtmek gerekirse, Türkiye'nin oluşturduğu ulusal politikalar, finans, iletişim ve ulaşım sektörlerinin gelişmesinde önemli etkiye sahiptir.

Türkiye'den Afrika'nın gereksinimleri doğrultusundaki yatırım ve teknoloji transferleri Afrika için çok yararlı olacaktır. Ümit ederim ki; Türk firmalarının Afrikalı firmalar ile yapacağı işbirliği ve ortaklıklar karşılıklı olarak kapasitelerinin güçlenmesine yardımcı olacaktır.

Kişisel olarak Türkiye ile Afrika arasında ilişkilerin daha etkin ve güçlü hale gelmesi buna bağlı olarak da yeni işbirliği fırsatlarının yaratılması için yapılması ve izlenmesi gereken metotları şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. İşbirliği yapılması düşünülen alanların bir portfolyosunun oluşturulması.
2. Kamu görevlileri, özel sektör görevlileri ve sivil toplum örgütleri arasında yüksek derecede ilişkilerin geliştirilmesi.
3. Kültürel işbirliği projelerinin geliştirilmesi ve buna bağlı olarak karşılıklı kişisel etkileşimlerin arttırılması.
4. Afrika Birliği, NEPAD, Afrika'daki özel sektör ile Türkiye'deki bu kuruluşlar arasında bilgi akışını sağlayacak organların oluşturulması.
5. Ekonomik ve siyasi açıdan ortak yaklaşım gerektiren konularda dayanışmanın arttırılması. Dünya Ticaret Örgütü'nün Doha'daki görüşmelerinde saptanmış olan yaklaşımların zamanında tamamlanması ve uygulanması

6. Kalkınma ve işbirliğinin güçlenmesi için, Türkiye ile Afrika arasındaki kongre ve benzeri çalışmaların desteklenmesi.

Son olarak, bu tarz kongreler uluslararası kamuoyunun Afrika hakkında daha fazla bilgiye sahip olmasına ve Afrika'daki yatırım fırsatlarından haberdar olmasına vesile olmaktadır. Yine bu tür bilgilendirme toplantıları, Afrika'nın olumsuz imajının silinmesine ve yatırım yapılmasına olanak sağlamaktadır. Bu mesaj, hem Afrika dışındaki Afrikalılara hem de güney yarım küredeki ülkelere kadar uzanmaktadır. Çin, Hindistan ve Arap Ülkeleri, Afrika ile işbirliği yapma konusunda oldukça hevesli ve hızlı davranmaktadırlar.

Sözlerimi Türkiye ile Afrika arasındaki işbirliği ve ortaklıkların daha etkin bir biçimde gelişmesi dileğiyle tamamlamak istiyorum.